

ב"ה

פרשת בהר בחוקותי

אם בחוקותי תלכו

הנהגת היהודי נוגעת לו בחיים כביכול

מובא במסכת סוטה¹ "במדה שאדם מודד בה מודדין לו", והיינו, שהנהגה עם יהודי היא באותה מדה ודרך שהוא מתנהג עם הקב"ה.

ובהקדמה: דוקא מצד זה שבני ישראל הם בניו של הקב"ה, הרי זה כמשל אב ובן באדם התחתון, שהנהגת בנו של אחר אינו נוגעת לו עד לחייו; אם הנהגתו טובה - מה טוב, ואם לאו - מהיכי תיתי, לפעמים הוא עוזר לו ולפעמים לא, ובכל אופן, אין זה נוגע לו עד כדי כך שיפריע את מנוחתו שלא יוכל להירדם! ורק כשמדובר אודות הבן שלו - הנה בראותו שאינו מתנהג כראוי, הרי זה מעמיד אותו ממטתו, מבלי שיוכל להירדם.

ועל אחת כמה וכמה בנוגע ל"בנים אתם לה' אלקיכם" - שהרי רואים באדם למטה, שככל שההורים משקיעים יותר כחות בילד, אזי מצפים ממנו יותר, וכאשר חסר משהו בהנהגתו של הילד, אזי הכאב גדול ועמוק יותר, כך, שאין אפשרות שהאב יירדם, אלא הוא מוכרח לעשות משהו כדי שהבן יתחיל להתנהג כדבעי.

וזהו הסדר שקבע הקב"ה בנוגע לבני ישראל - כמו שכתוב² "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עוונותיכם":

¹ ח, ב. וש"נ.

² עמוס ג, ב.

בנוגע ל"כל משפחות האדמה" - ניתנו להם שבע מצוות בני-נח, עם העונשין כו', אבל אין זה נוגע בחיים להיות "אפקוד עליכם גו"; ואילו הנהגת הקב"ה להיות מונח בהסתכלות ועיון שכל אחד יתנהג כפי שצריך להתנהג בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה - הרי זה רק בנוגע לבני ישראל, "אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה".

ולכן אומר הקב"ה ליהודי שהכל תלוי בו, וכדברי רבינו הזקן³ בפירוש מאמר המשנה⁴ "דע מה למעלה ממך", שיהודי צריך לדעת שכל מה שנעשה למעלה הרי זה "ממך" - תלוי בהנהגתך.

כאשר אתה רוצה לקבל ברכות והמשכות מלמעלה - עליך להחזיק את הצינור והכלי פתוח, ולזכור להיות קשור עם מקור הברכה, ואז יומשכו לך ברכות ממקור הברכות. ומכלל הן אתה שומע לאו⁵.

וזאת - לא בגלל שהקב"ה רוצה להעניש חס ושלום, אלא כיון שהקב"ה חפץ בטובתו של יהודי, לכן צוה והראה על ידי "תורה אור"⁶ - תורה שמאירה את חיי בני ישראל - שידע מה שצריך לעשות ומה שאסור לעשות, ככל הפרטים שבדבר, שאז יהיה לו כל מה שצריך באופן של הרחבה, ולא באופן של מתנה, "נהמא דכיסופא"⁷, אלא באופן שמרוויחים זאת על ידי יגיעתם, וכמו שכתוב בסוף משנת חסידים ש"כן רצה בעל ברצון להאכילנו מיגיע כפינו".

וזהו כללות הסדר ש"במדה שאדם מודד בה מודדין לו". - אלא שמצד חסד ה', הרי זה באופן שכאשר האדם מתאמץ לפי כחותיו, "מתאמץ" גם הקב"ה לפי הכחות שלו (של הקב"ה), ומזה מובן שהמשכת הברכה היא כמה פעמים ככה. ובדוגמת נתינת הצדקה למטה, שיש חילוק בין מעשר שנותן מרכושו אדם שהוא בינוני בעשירות, למעשר שעשיר גדול נותן מרכושו, שזהו כמה פעמים ככה. ועל דרך זה בנדון דידן, שכאשר יהודי מתאמץ במצות הצדקה ונותן מעשר מאוצרותיו, נותן לו הקב"ה מעשר מהאוצרות של הקב"ה. וזהו ש"במדה שאדם מודד בה מודדין לו", אבל כמה פעמים ככה.

ועל פי זה מובן גם בנוגע למעמד ומצב של בני ישראל בזמן אחשוורוש: ובהקדים - שהמן טען "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים וגו"⁸, ואילו אסתר המלכה ומרדכי היהודי - שרצו לבטל את גזירת המן - לא אמרו שטענת המן היא שקר.

³ סה"ש תש"ג ע' 12. תש"ד ע' 23. אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ג' ע' שג (נעתק ב"היום יום" יג אי"ר).

⁴ אבות רפ"ב.

⁵ פרש"י פ' שופטים יז, כ. ועוד.

⁶ משלי ו, כג.

⁷ ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

⁸ אסתר ג, ח.

ולכאורה⁹: כיון שסיבת הגזירה היא ש"ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" (ככל הפירושים שבזה), היו אסתר ומרדכי צריכים לטעון שאין זה אמת?! - וכיון שלא טענו זאת, הרי מזה גופא מוכח שהיתה זו טענה אמיתית.

ומבואר במפרשים¹⁰ דיוק הלשון "ישנו עם אחד", ולא כלשון הרגיל "יש עם אחד" וכיוצא בזה - שמרומז בזה ענין השינה" - "יִשְׁנֹנוּ", היינו, שבני ישראל נמצאים במעמד ומצב של שינה: "יִשְׁנֹנוּ מן המצוות"¹¹.

והענין בזה: יהודי צריך להיות במעמד ומצב שלבו ער להקב"ה לתורתו ולמצוותיו¹².

ועל זה טען המן: "ישנו עם אחד", היינו, שה"עם אחד", שצריך להיות עם יחיד ומיוחד שנבחר מכל עמי הארץ, נמצא עכשיו (בזמן שבא אל אחשורוש בטענה זו) במעמד ומצב שהוא אמנם "יִשְׁנֹנוּ", כהפירוש הפשוט, אבל הוא באופן של שינה" - "יִשְׁנֹנוּ".

והרי אין זה כפי שה"עם אחד" צריך להיות - שגם בהיותו "מפוזר ומפורד בין העמים", צריך להיות ניכר עליו שהוא "עם אחד", היינו, שבכל מקום בעולם שבו נמצא יהודי הרי הוא מיוחד ומובדל מכל האנשים שמסביבו.

ולא רק ביום השבת, יום טוב, ראש השנה ויום הכיפורים, אלא בכל השנה, בכל הימים ובכל הלילות, ניכר עליו (גם בהיותו "מפוזר ומפורד בין העמים") שהוא "עם אחד", מיוחד ומובדל - כפי שרואים באכילתו, שאינו אוכל המאכלים של אינם-יהודים, ומברך לפני ולאחרי אכילתו; וכן בטיולו, שהולך רק למקום שבו מותר ללכת, ואילו במקום שיש ענינים של היפך הצניעות, לא פוגשים אותו שם, וכאשר עובר בסמיכות לבית-כנסת או בית-מדרש, נכנס פנימה לומר דבר-תורה או להשתתף בשיעור תורה או בתפלה; מה שאין כן אינו-יהודי, שכל ענינים אלו אינם נוגעים לו.

ועל דרך זה בנוגע למשא ומתן: אצל אינו-יהודי - תלוי הדבר בתכונות נפשו; אם תכונות נפשו הם ישרות, אזי מתנהג במסחרו ביושר, אבל אם נולד עם תכונות שאינם ישרות, אזי מתנהג במסחרו שלא ביושר. וגם מי שנולד עם טבע ישר ותכונות נפש ישרות, ומתנהג ביושר - הנה כשיראה שזהו ענין שנוגע לריוח גדול, אזי יתחיל לחפש היתר, שאין זו השגת גבול אמיתית, אלא רק "אבק" של השגת גבול, ובמילא יכול להתנהג באופן של

⁹ ראה גם שיחת פורים תשכ"ט סל"ז (תו"מ חנ"ה ע' 330).

¹⁰ ראה מהרז"ו ויפה ענף לאסת"ר פ"ז, יב. חדא"ג מהרש"א למגילה שבהערה הבאה.

¹¹ מגילה יג, סע"ב. יל"ש עה"פ (רמז תתרנד).

¹² ראה שהש"ר פ"ה, ב (א).

ערמומית, ובלבד שירויה את הכסף - גם במחיר קיפוח פרנסת חבירו. ועל דרך זה בנוגע ללשון הרע ואבק לשון הרע וכו' וכו', וכל הענינים הקשורים עם משא ומתן.

אבל כאשר יהודי - "עם אחד" - עוסק במשא ומתן, הנה כאשר מתעורר אצלו ספק, אזי מעיין לכל-לראש בשולחן-ערוך, וכשרואה בשולחן-ערוך שאבק השגת גבול אסור, אינו עושה זאת! - לא הוא ה"פוסק" מה מותר לעשות ומה אסור לעשות, בהתחשב עם תכונות נפשו, אלא יש עליו את ה"שולחן-ערוך", ובשולחן-ערוך יש לא רק החלק של הלכות ברכות השחר, לידע איזו ברכה צריך לברך בקומו משינתו, אלא יש גם חלק "הושן משפט" שבו נתבארו דיני מסחר, דיני שותפות, דיני שכנים וכו' וכו'.

ובכן: אילו היה מדובר אודות סתם עם, אזי היה סדר שונה; אבל מדובר כאן אודות "עם אחד", עם יחיד ומיוחד נבדל מכל העמים, וכאמור לעיל - "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה"; ואף על פי כן, הענין ד"עם אחד" הוא במעמד ומצב של שינה "יְשָׁנוּ", ובמצב של שינה לא ניכר בו ענין הַשְּׁקָל, ולא ניכרים בו עוד כמה וכמה פרטים.

וזו היתה טענת המן למלך אחשורוש - וכן טענת שָׂרוֹ של המן בבית דין של מעלה לפני מלכו של עולם - "ישנו עם אחד", "יְשָׁנוּ מִן הַמְּצוּוֹת" חס ושלום, והראיה, ש"נהגו מסעודתו של אותו רשע", או שאר הטעמים שנאמרו בנוגע לסיבת הגזירה¹³.

וכיון ש"במדה שאדם מודד בה מודדין לו", טען המן, שכאשר בני ישראל "יְשָׁנוּ מִן הַמְּצוּוֹת", הנה גם "אלקיהם יְשָׁן הוּא"¹⁴.

וכיון שאסתר לא ביטלה טענה זו ומרדכי לא הפריך אותה, הרי זה סימן שאכן היה אז מעמד ומצב כזה.

וזוהו הביאור בדברי הגמרא "מבלילה ההוא תוקפו של נס" - שהרי יש טענה בבית דין של מעלה שמצד המעמד ומצב של בני ישראל למטה ש"יְשָׁנוּ מִן הַמְּצוּוֹת" צריכה להיות "שְׁנַת מַלְכוּת עוֹלָם", ואף על פי כן, "נדדה שְׁנַת מַלְכוּת עוֹלָם", באופן שלמעלה מדרך הטבע!

ומסופר במדרש¹⁵ שהענין שפעל לגרש שְׁנַת מַלְכוּת עוֹלָם הוא - לימוד התורה של תינוקות של בית רבן (לפני בר-מצוה), והיינו, שמבלי הבט על כל המעמד ומצב, פעלו בני ישראל ומרדכי בראשם להעמיד ילדי ישראל

¹³ ראה מגילה יב, א.

¹⁴ פע"ח שער הפורים רפ"ה. וראה אסת"ר ויל"ש שם.

¹⁵ ראה אסת"ר ספ"ח. ספ"ט. פ"י, ד.

שלומדים תורה, וענין זה פועל שהקב"ה לא יתייחס ולא ישמע כל הטענות, ונעשה מעמד ומצב ש"נדדה שנת המלך".

וענין זה פועל את המעמד ומצב ד"ונהפוך הוא", ואז, "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"¹⁶, הן כפשוטו, והן כדרשת חכמינו ז"ל¹⁷ "אורה זו תורה וכו'".

והיינו, שכאשר הקב"ה הוא הראשון להראות תנועה של קירוב כלפי בני ישראל, מבלי הבט על כך שיהודי "נרדם" ביהדותו, הנה "כמים הפנים גו"¹⁸, שגם היהודי מתעורר, ונעשה אצלו הענין ד"אורה זו תורה", לקבוע עתים לתורה כו', מבלי הבט על אופן הנהגתו לפני יום או יומיים וכו', ומיד פועל המעמד ומצב ש"ליהודים היתה אורה" כפשוטו, גם בכל עניניו הגשמיים כפשוטם.

קטע משיחת פורים, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשל"ב חוברת ע' 8.

¹⁶ אסתר ח, טז.

¹⁷ מגילה טז, ב.

¹⁸ משלי כז, יט.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה